

Баранова Наталія Анатоліївна
Красногорівський опорний заклад
загальної середньої освіти
I-III ступенів Мар'їнської міської
військово-цивільної адміністрації
Покровського району
Донецької області

Матеріали для методичної вітальні «Ті, що шукають премудрість, -
знайдуть» (до 970 років із часу народження Нестора Літописця)

Розробка уроку вивчення творів Нестора Літописця для учнів

Тема: Нестор Літописець – засновник української історіографії та літератури.

Мета:

освітня: поглибити знання учнів про Нестора Літописця як історичну та літературну постать;

розкрити значення «Повісті минулих літ» для української культури;
ознайомити з основними творами давньоруської літератури;

розвивальна:

розвивати критичне мислення, вміння аналізувати історичні джерела та літературні тексти;

формувати навички роботи з цифровими ресурсами;

виховна: виховувати повагу до історичного минулого, гордість за видатних діячів української культури.

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: інтерактивний урок-дослідження.

Обладнання: ноутбук, смартфони учнів, доступ до Інтернету.

Хід уроку

I. Організаційний момент (5 хв)

Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку.

Емоційне налаштування. Створення «хмари слів» на тему «Українська література» за допомогою онлайн-сервісу Answergarden. Учні вводять слова, які асоціюються в них з предметом. Обговорення результатів.

II. Актуалізація опорних знань (10 хв)

Бесіда.

Який період охоплює давньоруська література?

Назвіть основні жанри давньоруської літератури.

Що таке літопис?

Обговорення відповідей та узагальнення знань.

III. Мотивація навчальної діяльності (5 хв)

Вступне слово вчителя: «Сьогодні ми перенесемося в час, коли народжувалася наша історія, коли закладалися основи нашої літератури. Ми поговоримо про людину, яка не просто писала, а творила історію. Це – Нестор Літописець. Саме завдяки йому ми маємо змогу читати найдавніші свідчення про Київську Русь».

Демонстрація відео: Показуємо короткий уривок з документального фільму про Київську Русь або Нестора Літописця. Наприклад:

IV. Оголошення теми та завдань уроку (2 хв)

V

Вивчення нового матеріалу (20 хв)

Коротка розповідь про життя Нестора Літописця (з використанням але його постать є знаковою. <https://g.co/gemini/share/9b00b54eb458>

Інформаційна довідка

Нестор Літописець

Нестор Літописець — видатна постать в історії української культури, яку вважають батьком української історії та літератури. Цей чернець, що жив у XI-XII століттях, присвятив своє життя написанню найціннішого твору давньоруської доби — «Повісті минулих літ».

Свою працю він створював у стінах Києво-Печерської Лаври. Нестор систематизував події, що відбувалися на наших землях від часів сивої давнини до початку XII століття, розповідаючи про заснування Києва, правління князів, їхні походи, а також про хрещення Русі. Для цього він використовував не лише усні перекази та народні легенди, а й візантійські хроніки, документи й свідчення сучасників.

Саме завдяки «Повісті минулих літ» ми можемо дізнатися про витоки української державності, її героїчні й трагічні сторінки, а також про звичаї та вірування наших предків. Твір Нестора став не лише історичним документом, а й перлиною давньоукраїнської літератури.

Робота в групах. Робота над мініпроектами. Учні об'єднуються в три групи. Кожна група отримує завдання для дослідження.

Тож, починаємо наше дослідження. Ми створимо три мініпроекти про життя й творчість Нестора Літописця.

Група 1: «Літописці-дослідники»

Завдання: знайти та представити інформацію про структуру «Повісті минулих літ» (Які події та періоди в ній описано? З якими джерелами працював Нестор?)

Група 2: «Історики-дешифрувальники»

Завдання: знайти й проаналізувати уривок «Повісті минулих літ», що описує заснування Києва. Визначити, які легендарні й історичні події переплітаються в ньому.

Група 3: «Медіа-творці»

Завдання: створити короткий інтерактивний «таймлайн» (стрічку часу), що відображає основні етапи життя та творчості Нестора Літописця. Презентація результатів роботи груп. Кожна група коротко представляє свої знахідки та висновки. Можливі результати роботи учнів

Група 1: «Літописці-дослідники»

Проект: «Життя та діяльність Нестора Літописця»

Мета: дослідити біографію Нестора Літописця, визначити його внесок у розвиток української історії та писемності, а також проаналізувати зміст його ключового твору «Повість минулих літ».

1. Структура «Повісті минулих літ». Описані події та періоди

Група проаналізувала літопис і встановила, що він має чітку хронологічну структуру, яка охоплює ключові періоди в історії слов'ян та Київської Русі.

- ✓ До 852 року: описується походження слов'янських племен, їх розселення, стародавні вірування та легенди, зокрема про заснування Києва.

- ✓ 852–912 рр.: період діяльності князів Аскольда, Діра та Олега, утворення ранньої державності Київської Русі, походи на Візантію.

- ✓ 912–972 рр.: часи правління князів Ігоря, Ольги та Святослава Хороброго. Особлива увага приділена мудрій помсті княгині Ольги.

- ✓ 972–1054 рр.: князювання Володимира Великого, який здійснив хрещення Русі, та Ярослава Мудрого – час розквіту держави, розвитку писемності та культури.

- ✓ 1054–1113 рр.: описано події після смерті Ярослава Мудрого, міжкнязівські чвари та боротьбу за владу, що призвели до ослаблення держави.

2. Джерела, з якими працював Нестор Літописець

Дослідники дійшли висновку, що Нестор був не лише літописцем, а й справжнім істориком-дослідником, який спирався на різноманітні джерела.

- ✓ Усні перекази та легенди: розповіді, що передавалися з покоління в покоління, зокрема, про походження племен та заснування міст.

- ✓ Договори та князівські записи: Нестор використовував офіційні документи, такі як договори між руськими князями та візантійськими імператорами.

- ✓ Попередні літописні зведення: він систематизував та доповнив записи своїх попередників, які не збереглися до нашого часу.

- ✓ Візантійські хроніки: працював із грецькими джерелами, щоб пов'язати історію Русі з подіями у світовій історії.

- ✓ Свідчення очевидців: збирав усні розповіді сучасників, особливо про події, що відбувалися в останні роки його життя.

Група 2: «Історики-дешифрувальники»

Проект: Подкаст «Заснування Києва: легенда чи історія?»

Мета проєкту: дослідити та проаналізувати уривок із «Повісті минулих літ» про заснування Києва, щоб навчитися відрізняти історичні факти від легендарних елементів. Результати дослідження представити у форматі подкасту.

Дійові особи:

Ведучий: Учень-модератор.

Дослідник: Учень-аналітик, який презентує факти.

(Звуковий ефект: легка, таємнича музика, що переходить у тишу)

Ведучий: Привіт усім, хто нас слухає! З вами подкаст «Історики-дешифрувальники». Сьогодні ми зануримося в глибини «Повісті минулих літ», щоб розгадати одну з найзагадковіших сторінок нашої історії – заснування Києва. З нами наш експерт, Дослідник 1.

Дослідник 1: Вітаю! Це був справді цікавий досвід, і ми знайшли багато неочікуваних деталей.

Ведучий: Розкажи, з чого ви почали?

Дослідник 1: Нашим завданням було знайти в «Повісті минулих літ» уривок про заснування Києва. Ми скористалися цифровим «Ізборником», і знайшли цю легенду. Там розповідається про трьох братів – Кия, Щека, Хорива – та їхню сестру Либідь, які заснували місто. Це була наша відправна точка.

Ведучий: Звучить як казка. А що ви думаєте, це легенда чи все-таки історичний факт?

Дослідник 1: Це чудове питання! Наша група дійшла висновку, що ця розповідь – це і легенда, і історія одночасно. Легендою є саме персонажі – брати і сестра. Їхні імена більше схожі на назви місцевостей. Можливо, це було зроблено для того, щоб показати героїчне походження міста. Це така собі «маркетингова історія» давнини.

Ведучий: А яка ж тоді історична складова?

Дослідник 1: Історична правда криється в тому, що місто справді було засноване у вигідному місці на Дніпрі. Це підтверджують археологічні розкопки. Місто виникло не просто так, а на важливому торговому шляху «із варяг у греки», що дозволило йому швидко розвиватися. Тож, за цією легендою, ховається справжня історія про реальне заснування великого міста.

Ведучий: Тобто, ми не повинні вірити кожному слову, але можемо знайти істину, якщо будемо аналізувати текст.

Дослідник 1: Саме так! Це і є наша робота – дешифрування. Ми розрізняємо легенду, що робить історію захопливою, від історичного факту, що дає нам знання.

Ведучий: Дякую тобі! Це було дуже пізнавально. На цьому наша розмова добігає кінця. З вами були «Історики-дешифрувальники», до нових зустрічей!

(Звуковий ефект: та ж легка музика, що згасає)

Група 3: «Медіа-творці»

Тема проєкту: Інтерактивна стрічка часу «Життя та творчість Нестора Літописця»

Мета: візуалізувати ключові етапи життя та творчості Нестора Літописця, створивши інтерактивну стрічку часу, яка буде інформативною для учнів.

Результат роботи - створення інтерактивної стрічки часу, яка оживить історію Нестора Літописця. На кожну ключову дату учні дають стислий опис події, використовуючи відповідні ілюстрації, щоб зробити матеріал візуально привабливим і легким для засвоєння.

Для презентації своєї роботи учні використовують унікальний підхід — «живу» стрічку часу. Кожен учасник перетворюється на «етап» біографії Нестора. Діти по черзі виходитимуть до дошки, розповідаючи про свою дату, а потім вишикуються в хронологічному порядку перед класом.

Виконані завдання:

Збір даних: Група зібрала інформацію про основні дати в житті Нестора:

- ✓ близько 1056 рік: рік народження.
- ✓ 1073 рік: вступ до Києво-Печерського монастиря.
- ✓ 1080-ті роки: написання «Життя святих князів Бориса і Гліба».
- ✓ Початок XII ст.: початок роботи над «Повістю минулих літ».
- ✓ близько 1113 рік: завершення «Повісті минулих літ».
- ✓ близько 1114 рік: рік смерті.

VI. Підбиття підсумків. Рефлексія (8 хв)

Кросворд-вікторина: Учні виконують онлайн-кросворд за матеріалами уроку.

2. Вправа «Літературна стіна» (використання дошки Canva)

Учні можуть написати на стікерах відповідь на одне із запитань та кріплять на дошку:

«Сьогодні я дізнався, що...»

«Найбільше мене здивувало...»

«Що я ще хочу дізнатися про Нестора Літописця?»

Оцінювання роботи учнів. (Формувальне оцінювання).

VII. Домашнє завдання за вибором (5 хв)

Творче завдання: Написати мініесе «Чому Нестора Літописця називають батьком української історії?».

«Твіт від Нестора».

Уявити, що Нестор Літописець мав акаунт у Twitter. Завдання — написати один «твіт» (коротке повідомлення до 280 символів), у якому він би підсумував свій найважливіший внесок або поділився б своїми почуттями від написання «Повісті минулих літ».

Цифрові ресурси

Проект "Ізборник" (давньоруська література): <http://izbornyk.org.ua/>

Хмара слів: <https://answergarden.ch/5031974>

Відео з каналу «Твій Дім» журналіста Володимира Гуцула «Історія, якою варто пишатись! Київська Русь»

s

Сайт УкрЛіб «Повість минулих літ» (у перекладі українською мовою)

o

Котляр М.Ф. Київський літопис XII століття. Історичне дослідження. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 316 с. Монографія, що аналізує літопис з наукової точки зору та визначає його достовірність.

Електронна енциклопедія історії України. Онлайн-ресурс, який містить короткі, але достовірні статті про ключові постаті та події Київської Русі.

k

Сайт Коваленко-Пенської Ларри, де можна знайти інформацію про її історію та життя ченців, зокрема Нестора Літописця.

Додаток 1.

Інфографіка групи 1 «Літописці-дослідники»

ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ

ДО 832

створення перших
слов'янських писем, їх
розповсюдження, стародавні
та легенди, література про
наступні віки.

832-912

перша діяльність князя Аскольда,
Іри та Свенка, утвердження ранньої
державності Київської Русі, перемоги
на Балтиці.

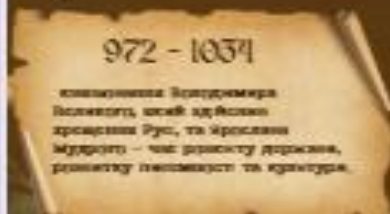
912 - 972

часи правління князя Ігоря,
Свенка та Святослава Хороброго,
особливо унікальну подію: мурів
першої князівської столиці.

972 - 1037

князювання Володимиром
Великим, який здійснив
християнізацію Русі, та Ярославом
Мудрим – час розвитку держави,
розвитку писемності та культури.

1037 - 1113

розквіт і падіння після смерті
Ярослава Мудрого, міжкнязівські
війни та боротьба за владу, що
привели до ослаблення держави.

ПОВІСТЬ МИНУЛИХ ЛІТ (ДЖЕРЕЛА)

УСНІ ПЕРЕКАЗИ ТА ЛЕГЕНДИ

розповіді, що передавалися з покоління в покоління, зокрема, про походження племен та заснування міст.

ДОГОВОРИ ТА КНЯЗІВСЬКІ ЗАПИСИ

Нестор використовував офіційні документи, такі як договори між руськими князями та візантійськими імператорами.

ПОПЕРЕДНІ ЛІТОПИСНІ ЗВЕДЕННЯ

він систематизував та доповнив записи своїх попередників, які не збереглися до нашого часу.

ВІЗАНТІЙСЬКІ ХРОНІКИ

працював із грецькими джерелами, щоб пов'язати історію Русі з подіями у світовій історії.

СВІДЧЕННЯ ОЧЕВИДЦІВ

збирав усні розповіді сучасників, особливо про події, що відбувалися в останні роки його життя.

Додаток 2.

Група 3: «Медіа-творці»
Інтерактивна стрічка часу
«Життя та творчість Нестора Літописця»

Близько 1056 року

рік

80-ті роки

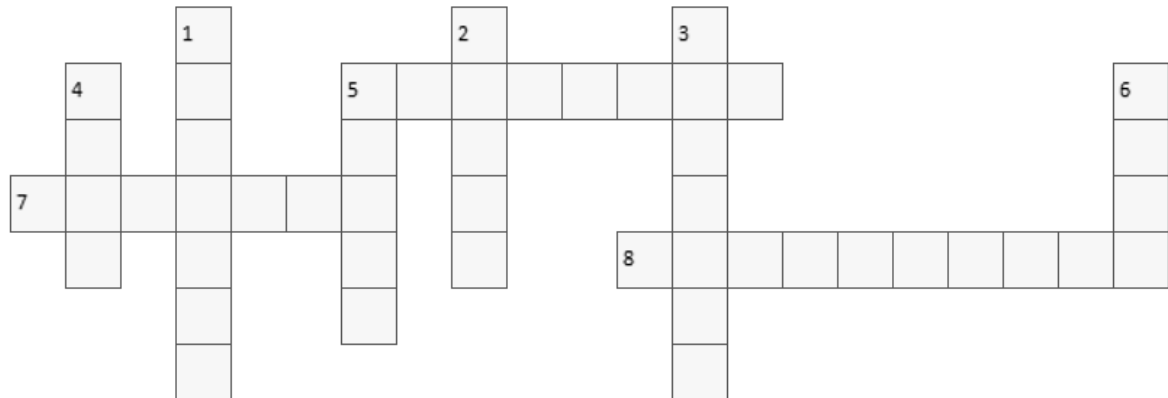
Початок XII ст.

Близько 1113 року

Близько 1114 року

Додаток 3.

Кросворд-вікторина: «Нестор Літописець і його доба»

По горизонталі

- 5. Сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства
- 7. Наука, що вивчає минуле людства
- 8. Творчість, що включає художні твори та писемність

По вертикалі

- 1. Запис історичних подій у хронологічному порядку
- 2. Основна одиниця мови, що має значення
- 3. Запис подій у порядку їхнього відбування
- 4. Давня держава, що існувала на території сучасної України
- 5. Правитель у давньоруській державі
- 6. Система знаків для спілкування між людьми

ВІДПОВІДІ

5. Культура

1. Літопис

7

8. Література

3. Хроніка

.

4. Русь

І

5. Князь

с

т

о

р

і

я

6. Мова

Слово